

מונטלופיך, כלא

(Montelupich). בית-הסוהר של הגסטפו בקרקוב, מסוף ספטמבר 1939 עד 16 בינואר 1945, יומיים לפני שחרור העיר. בשלטון האוסטרים, ואחר-כך בין שתי מלחמות-העולם, בשלטון הפולנים, היה מ' בית-סוהר צבאי. מ' נקרא על שם הרחוב שבו היה הכלא, בבניין מספר 7, ובו נכלאו האסירים, ואילו האסירות נכלאו בבניין שהיה לפני-כן מנזר, ברחוב הלצלוב (Helzlow) הסמוך. בשיא תפוסתו ישבו בכלא מ' כ-1,000 אסירים, וכ-300 אסירות, ובסך-הכול עברו דרכו כ-20,000 איש ואישה. הכלואים היו אסירים פוליטיים, פושעים מקרב אנשי ס"ד וס"ס, צנחנים מרגלים סובייטים ובריטים, קורבנות מצוד רגיל ברחובות העיר, 'פושעים כלכליים' ובהם ילדים, עריקים מיחידות ופן ס"ס וסתם פושעים. האסירים והאסירות הפוליטיים היהודים סבלו במ' יותר משאר האסירים, הן מתנאי מגורים גרועים יותר – הם שוכנו במרתף – והן ממנות מזון קטנות יותר, ובעיקר מעינויים נוראים שהיו מנת חלקם. הם שהו במ' שבועות, וחלקם אף חודשים, ומשם היו שהוצאו לגבעת ההריגה בפלשוב ואחרים שנשלחו לאושוויץ ולגרוס-רוזן. בין כותלי מ' כתבה גוסטה (דוידסון) דרנגר את יומנה. ב-29 באפריל 1943, בעת העברתם לפלשוב לשם הוצאתם להורג, תקפה קבוצת אסירים חברי ה'ארגון היהודי הלוחם' מקרקוב את שומריהם הגרמנים, בעת ניסיון לברוח. רובם נפלו בקרב וקצתם נמלטו והמשיכו בפעילות מחתרת. כלא מ' הוא גם כיום בית-סוהר. אגף הנשים הוא בית-זקנים.